

7. Кутырев В. А. Крик против небытия // Вопросы философии .-2008.- ном.8.
8. Бадью А.Делез „Шум бытия ” – М.,2004.
9. Ibidem
10. Кутырев В.А. Крик против небытия // Вопросы философии .-2008.- ном.8.

DEZBATERI CONTEMPORANE ÎN ANTROPOLOGIE. DE LA MONDIALIZAREA ECONOMICĂ LA MONDIALIZAREA CULTURALĂ

E. Saharneanu, dr. hab., USM

Orientarea recentă a antropologilor spre studiul societăților complexe a dus la reconsiderarea obiectului care fusese limitat la societățile tradiționale. Fenomenele de mondializare au confirmat necesitatea de a nu mai analiza societățile tradiționale, favorizând studiul articulării localului cu globalul care a devenit unul din elementele principale ale cercetărilor antropologice. Acest gen de antropologie a produs analizele detaliate ale rezistenței și a acomodării – o preocupare cu dinamicile incapsulării, contractată pe relațiile, limbajul și obiectele contactului și reacției grupurilor și persoanelor locale și cosmopolite care, deși în poziții diferite de putere au făcut experiența deplasării mutuale din ceea ce însemnase cultura pentru fiecare dintre ele. Această modalitate a arătat că miezul analizei antropologice contemporane se află în susținerea vreunui fel de stare culturală prealabilă, ci mai degrabă în formele culturale noi, produse de schimbările din situațiile mondializării. Cultura secolului al XX-lea înaintează un șir de cerințe imperioase de ordin valoric și ideatic vizavi de manifestările și tendințele proprii societății contemporane, imperativul numărul unu care este, și credem că va rămâne valabil și viabil cel puțin pentru următorul sfert de secol – înțelegerea,

pătrunderea pluridimensională în mediul spiritual al altor popoare, țări, cât și bineînțeles, efortul de a evita anumite drame demarcate de ciocnirile diferitor tradiții, culturi.

De ceva timp se vorbește mult despre „mondializare”, analizată mai des în termeni economici, în măsura în care afectează din punct de vedere cantitativ și calitativ schimburile de bunuri și servicii, producerea și utilizarea acestora. Prin mondializare toate procesele economice sunt pe cale să se transforme. Ne îndreptăm oare spre unificarea tuturor piețelor regionale, spre absorbția lor completă în piața mondială? De această întrebare se leagă repetat fenomenul mondializării culturale. Natura și efectele ei sunt și mai complexe și încă mai dificil de evaluat decât cele a mondializării economice. Multă vreme, textualitatea interculturală, predecesoarea etnografiei și antropologiei contemporane, a fost relatarea deplasării unui observator de la cultura sa de origine (cel mai adesea civilizația europeană) spre civilizațiile pe care le întâlnea. Mai târziu reportajele de descriere a situațiilor și evenimentelor făcute în urma unor scurte călătorii au permis cercetătorului să cerceteze îndeaproape o microsocietate, moravurile, credințele, cultura ei. Acest gen discursiv a apărut în Occident odată cu Herodot și se perpetuează în secolul XX cu Malinowski, Levi-Strauss, Gertz. Totuși începând din 1950, asistăm la reducerea spațiului-timp al omului, prin intermediul a ceea ce se numește „cucerirea vizitei”. Prin diminuarea tehnică și economică a timpului și a costurilor de transport asistăm la nașterea unei lumi în care toți oamenii sunt apropiați și contemporani unii altora.

Una din mizeriile majore ale mondializării privește aplicarea consumului de bunuri culturale de origine occidentală. Așa cum bunurile economice cu puternice componente tehnologice care circulă în lume provin în marea majoritate din procese tehnice și științifice apărute mai întâi în Occident, tot așa bunurile culturale cele mai răspândite provin din industria culturală occidentală, chiar Americană.

În epoca modernă, civilizația a aruncat plasa propriului sistem economic asupra întregii lumi. Se poate vorbi de acum înainte de o unificare economică și politică pe baza civilizației occidentale. Totuși aceasta este poziția lui Toynbee unificarea este mult mai efectivă pe plan economic și politic decât pe plan cultural, care constituie nivelul fundamental.

Trecem pe nesimțite de la o lume în care predomină izolarea culturală, la o lume în care domină factorii interculturali, de la o eră caracterizată de autonomia culturală a grupurilor izolate tradiționale la o eră caracterizată de autonomia culturală a grupurilor izolate tradiționale la o eră a generalizării interrelațiilor și comunicațiilor. Trebuie deci să deplasăm câmpul de observație și de analiză de la mondializarea economică la mondialitatea culturală. Mondializarea economică înseamnă extinderea pieții la scara mondială, generalizarea și intensificarea legăturilor între popoare, națiuni, grupuri umane. Mondialitatea culturală reprezintă, într-o oarecare măsură, treapta finală a mondializării economice, dimensiunea politică, culturală, religioasă și ideologică a unui fenomen abordat cel mai adesea din unghiul de vedere al economiei, geopoliticii și a antropologiei contemporane.

Pentru un antropolog la curent cu ceea ce se întâmplă la ora actuală în bresla sa și făcînd el însuși teren în lumea actuală mondializarea reprezintă o nouă perspectivă cercetării calitative. Dacă în societățile premoderne „dimensiunile spațiale ale vieții sociale sunt dominate, pentru majoritatea populației și din cele mai multe puncte de vedere de activități „localizate” și interacțiunea „față în față”, mondializarea promovează relații cu alții „absenți”, localizațional distanți de orice fel de situație de interacțiune față în față. Astăzi terenul antropologului este tot mai mult absorbit într-o „ecumenă globală”.

Mondialitatea înseamnă și descentralizarea planetei, sfârșitul unui fenomen străvechi: existența unui „centru al lumii”. Din punct de vedere istoric, „marșul civilizației”, ca să vorbim ca europenii din secolul XIX, a presupus o succesiune de civilizații care ar putea

revendica rând pe rând statutul de „centru al lumii”, de civilizație centrală și dominantă: Orientul Apropiat, Egiptul, lumea greacă, Roma, Creștinătatea, Islamul, Portugalia și Spania, Olanda și Anglia, Franța, Germania, Statele Unite și U.R.S.S.

Asistăm poate la nașterea unei lumi fără centru sau, cel puțin, al cărei centru a devenit problematic, provizoriu, nesigur, parțial, obiect de revendicări universaliste concurente: Statele Unite, desigur, care în ochii a numeroși analiști par să dispună de o capacitate hegemonică mondială nemai întâlnită în istorie; dar și Europa, bătrînul continent căutând, după ce și-a îngrijit rănile, să-și afle în fine unitatea; dar și Japonia, Islamul, China, mîine poate Brazilia sau Africa de Sud... Trebuie cel puțin să regândim problematica istorică și sociologică a conceptului de „centru”. Există o vechime istorică a civilizațiilor „centrale” și o universalitate sociologică a sentimentului de cen-tralitate: ceea ce numim „etnocentrism” îi caracterizează nu numai pe europenii cuceritori, ci și pe arabi, chinezi, hinduși, dar și pe eschimoșii și indienii din Amazonia...

La originea noțiunii de „centru” pare să se afle o nevoie psihică și epistemologică. Orice individ are un „centru”; cunoașterea, conștiința presupun un subiect care interiorizează enunțuri exterioare, percepții, sentimente, care percepe lumea. Subiectul este conștiința ca fiind centru al perceperilor și însușirii realității. Aceste realități vechi și nemijlocite sunt astăzi puse sub semnul întrebării de descentralizarea genealizată care este mondialitatea. După „revoluția copernicană” care a luat Pămîntul poziția centrală pe care o ocupa în astronomia aristotelică, după „revoluția freudiană” care a exilat conștiința din poziția centrală pe care i-o atribuia filosofia începând cu „revoluția carteziană”, iată poate ultima revoluție, care face să apară, pe o planetă exilată în adâncurile Universului, o lume fără centru absolut, unde nu există decât centri relativi, temporari sau parțiali, în care fiecare individ, purtător de credințe, de certitudini trebuie să confrunte propria „viziune despre lume” cu acea a Celuilat, a celorlalți, a

apropiaților, a semenilor, a „străinilor”, a celor aflați la mari distanțe.

Există un paradox al Europei. Locuitorii ei au gândit și acționat timp de secole ca și cum Europa ar fi fost centru lumii, deși nu era decât un mic promotoriu al Asiei. Paradox geografic, istoric, cultural, filosofic. De cinci secole, cel mai mic dintre continente este cel mai important dintre ele din punct de vedere cultural și istoric. Timp de mai multe secole Europa a fost centrul lumii, dar astăzi deși continua să aibă o considerabilă pondere economică și culturală este adusă la dimensiunile ei geografice și demografice „reale”. În zilele noastre, locuitorii bătrînelui continent trăiesc în același timp apogeul culturii europene și declinul hegemoniei politice europene. Deja de la începutul secolului XX, cînd națiunile Europei – Anglia, Franța, Germania – își disputau dominația pe continent și deci în lume, America de Nord și Russia ocupau primele loje ale istoriei. Statele Unite au acționat lent și aproape fără zgomot, prin creștere demografică, economică și mai cultivați: la început țărani, apoi muncitorii și meșteșugari, în fine intelectuali și artiști care făceau parte din elitele modernității, ale cercetării științifice, ale avangardei culturale. O anumită marginalizare a Europei începînd din 1945 a putut fi remarcată ca o consecință a diviziunii militare și ideologice, în ciuda unității culturale datorate trecutului istoric comun.

Paradoxul Europei continuă: este vorba de contrastul între limitele ei geografice și istorice și universalitatea ei culturală (științifică și tehnologică). E evident că Europa nu mai este în centrul lumii. Declinul geopolitic al continentului european, continent redus la o civilizație printre altele, constrîns la coexistența pașnică cu alte ansabluri mai vaste (Americile, Islamul, India, China), este un lucru pe care un strateg, nici un filosof al istoriei nu îl poate nega. Paradoxul stă în incapacitatea de a determina raporturile dintre particularismul continentului european și universalitatea spiritului european.

Referințe bibliografice

1. „Vocabularul societății plurale”, editat de Fundația pentru o societate deschisă, Timișoara, 1998
2. „Transformări globale”, David Held, Anthony McGrew, David G., Polirom, 2004
3. Leclerk G. „Mondializarea culturală. Civilizațiile puse la încercare” Știința 2002
4. Peter Burke „Renașterea Europei. Centre și periferii”, Polirom 2005

PREMISELE LOGICII DIALECTICE ÎN CERCETĂRILE SISTEMICE

Stasiev Grigore, dr hab., prof. univ., USM

Actualmente, ne confruntăm cu atitudinile negative ale unor savanți referitor la implementarea metodelor filosofice de studii în știință, inclusiv a logicii dialectice. Sub aspect gnoseologic acest fenomen este caracteristic științei în întregime, deoarece ea până la ora actuală rămâne divizată în ireconciliabili empirici și raționaliști. Sub aspect psihologic această atitudine mai este și o relictă a dezaprobării a totului ce odinioară a fost legat de marxism-leninism. Mai cu seamă, se deslușesc, lucru paradoxal, vocile celor, care nicicând nu au manifestat interes față de filosofie [1].

Nu se poate de confundat dialectica (măcar de aceea, că ea a fost într-o măsură mai mare dezvoltată de idealisti) cu acel materialism istoric și dialectic, militant (iar noi am mai adăuga și agresiv), care în fosta URSS se dădea drept filosofie statală, cu atât mai mult nici cu doctrina socială utopistă a lui K. Marx, ba, și mai rău, cu ideologia blestemată a bolșevismului, care a declarat că "științele naturii contemporane sunt la fel de clasă ca și filosofia și arta" [2, p. 135].